

OSVĚTIMSKÁ

MARIO ESCOBAR

UKOLÉBAVKA

román podle skutečného příběhu

Osvětímská ukolébavka

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Mario Escobar
Osvětímská ukolébavka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Mario Escobar

Osvětimská
ukolébavka

CPress
Brno 2019

Věnování

Mé drahé ženě Elisabeth, která se mnou navštívila Osvětim
a tento příběh si zamilovala. Chci s tebou strávit celý život.

Více než dvaceti tisícům etnických cikánů, kteří byli v Osvětimi
vězněni a vyhlazováni, a čtvrtmiliónu těch, kteří byli
zavražděni v lesích a roklích na severu Evropy a v Rusku.

Asociaci pro připomínání cikánské genocidy
(Asociación de la Memoria del Genocidio Gitano)
za její boj za pravdu a spravedlnost.

OBSAH

<i>Věnování</i>	4
<i>Autorova poznámka</i>	8
<i>Prolog: Březen 1956, Buenos Aires</i>	10
<i>Jedna: Květen 1943, Berlín</i>	13
<i>Dva: Květen 1943, Cesta do Osvětimi</i>	25
<i>Tři: Květen 1943, Osvětim</i>	37
<i>Čtyři: Květen 1943, Osvětim</i>	49
<i>Pět: Květen 1943, Osvětim</i>	65
<i>Šest: Květen 1943, Osvětim</i>	79
<i>Sedm: Květen 1943, Osvětim</i>	87
<i>Osm: Květen 1943, Osvětim</i>	99

<i>Devět: Červen 1943, Osvětim</i>	117
<i>Deset: Červen 1943, Osvětim</i>	133
<i>Jedenáct: Srpen 1943, Osvětim</i>	147
<i>Dvanáct: Srpen 1943, Osvětim</i>	163
<i>Třináct: Říjen 1943, Osvětim</i>	173
<i>Čtrnáct: Prosinec 1943, Osvětim</i>	189
<i>Patnáct: Březen 1944, Osvětim</i>	205
<i>Šestnáct: Květen 1944, Osvětim</i>	215
<i>Sedmnáct: Srpen 1944, Osvětim</i>	227
<i>Epilog</i>	241
<i>Historické upřesnění</i>	243
<i>Chronologie cikánského tábora v Osvětimi</i>	247
<i>Otázky k diskuzi</i>	250
<i>Slovník</i>	252
<i>Úvodní citáty</i>	253
<i>Poděkování</i>	254
<i>O autorovi</i>	256

Opakem lásky není nenávisť, je to lhostejnost. Opakem krásy není ošklivost, je to lhostejnost. Opakem víry není kacířství, je to lhostejnost. A opakem života není smrt, ale neschopnost rozlišovat mezi životem a smrtí.

— ELIE WIESEL
*v Rumunsku narozený židovský spisovatel,
jenž přežil nacistický koncentrační tábor*

Hodinu po odjezdu z Krakova naše kolona zastavila u velkého nádraží. Na tabuli byl jeho název: Auschwitz. Nic nám to neříkalo. Nikdy jsme o ničem takovém neslyšeli.

— MIKLÓS NYISZLI
židovský lékař z Maďarska, asistent dr. Mengeleho

Aby člověk vydržel balancovat na pokraji nacistických hanebností a nespádl do té jámy, musel mít mimořádnou mravní sílu. A přesto jsem viděla mnoho vězňů, kteří si uchovali lidskou důstojnost až do konce. Nacisté je dokázali pokořit fyzicky, nemohli však zničit jejich mravnost.

— OLGA LENGYELOVÁ
maďarská lékařka, která přežila Osvětim

AUTOROVA POZNÁMKA

Práce na knize *Osvětimská ukolébavka* byla v celé mé profesionální kariéře nejtěžší. Ne kvůli nějakým formálním obtížím při psaní nebo kvůli pochybnostem o tom, kam příběh směřuje. Největší starost mi dělaly obavy, že na těchto stránkách nedokážu dokonale popsat velikost duše Helene Hannemannové.

Lidské bytosti jsou jen kratičký vzdech uprostřed uragánu, v němž žijeme, avšak Helenin příběh nám připomíná, že můžeme zůstat pány svého osudu, byť proti nám stojí doslova celý svět. Nedokážu říci, jestli mě tato kniha naučila stát

se lepším člověkem, nepochybně však mohu nabídnout pár omluv za své chyby a slabiny.

Když můj přítel a vydavatel Larry Downs vyslechl Helenin příběh, řekl, že jej musí poznat svět. To však nezáleží na nás... Je to na tobě, milý čtenáři, a na tvé lásce k pravdě a spravedlnosti. Pomoz mi vyprávět světu příběh Helene Hannemannové a jejích pěti dětí.

Madrid, 7. března 2015

(pár dnů po 70. výročí osvobození Osvětimi)

PROLOG

BŘEZEN 1956
BUENOS AIRES

Když letadlo začalo prudce stoupat, zadržel jsem dech. V těch šesti letech strávených v Argentině jsem se jen zřídka vydával za hranice hlavního města. Z představy, že budu několik hodin zavřený v malém prostoru, mě rozbolelo na prsou, jakmile se však příd letadla srovnala, srovnal se i můj dech a já se uklidnil.

Když ke mně přišla pohledná blondýnka a zeptala se, jestli chci něco k pití, odpověděl jsem, že bych si dal čaj. Napadlo mě, že bych mohl požádat o něco silnějšího, na nervy, ale od pobytu v Osvětimi jsem se alkoholu vyhýbal. Bylo

ostudné dívat se, jak jsou mí kolegové den co den opilí, velitel Rudolf Höss však téměř nehnul brvou. V posledních měsících války se kdekoho zmocnilo zoufalství. Při barbarských náletech Spojenců přišli někteří o manželky a děti. Přesto by německý voják – a příslušník SS obzvláště – měl bez ohledu na okolnosti zachovávat klid.

Stewardka na stolek přede mnou opatrně postavila horký čaj a letmo se usmála. Vypadala úžasně. Ústa měla správně široká, jasné modré oči, malé a růžové tváře – dokonalý árijský obličej. Pak se můj pohled stočil ke starému černému koženému kufříku. Aby mi let rychleji ubíhal, vložil jsem do něj nějaké texty o biologii a genetice. Ani nevím proč, ale v poslední chvíli jsem ještě popadl pár starých notesů se zápisky z dětské školky cikánského tábora v Osvětimi-Březince. Před lety jsem je přidal ke svým zprávám o genetickém výzkumu vykonávaném v Osvětimi, nikdy jsem se k nim však nevrátil. Poznámky psala Helene Hannemannová, Němka, s níž jsem se seznámil v Osvětimi. Paní Hannemannová a její rodina, stejně jako válka, patřily už v té době do vzdálené minulosti, jíž jsem se raději nezabýval, do let, kdy jsem byl jako mladý důstojník SS pro všechny Herr Doktor Mengele.

Sáhl jsem do kufříku a vytáhl první notes. Obálka byla úplně vybledlá, v rozích měla nějaké skvrny a papír zežloutl jako ve starých knihách, které už nikoho nezajímají. Ustrkl jsem čaje a notes jsem pomalu otevřel na první straně. Protáhlý, nakloněný rukopis Helene Hannemannové, ředitelky cikánské školky v Osvětimi, mě vrátil do Březinky, do oddílu BIIe,

Mario Escobar

kde byli ubytováni Romové. Bláto, elektrické ploty a sladký pach smrti – tím pro nás byla Osvětim a takovou zůstávala i v našich vzpomínkách.

JEDNA

KVĚTEN 1943
BERLÍN

Když jsem klopýtala od postele, byla ještě tma. Ve dne už se dělalo teplo, ale rána zůstávala chladná a mně naskočila husí kůže. Vklouzla jsem do lehkého saténového županu a potíchu jsem zamířila do koupelny, abych nevzbudila Johanna. V bytě jsme naštěstí stále měli teplou vodu. Rychle jsem se osprchovala a potom probudila děti. Všechny – kromě malé Adalie – měly toho dne školu. Rukou jsem setřela ze zrcadla páru a chvíli na sebe hleděla. Všimla jsem si, že mé modré oči obklopené vráskami vypadají menší. Pod očima jsem měla váčky, ale u matky pěti dětí do dvanácti let, která pracovala ve

dvojitých směnách, aby uživila rodinu, to nebylo nic zvláštního. Ručníkem jsem si vytřela vlasy, až měly zase barvu slámy. Šedivé prameny, které mi stoupaly od spánků, jsem však raději nevnímala. Chtěla jsem si naondulovat vlasy do práce, musela jsem však přestat, protože mě volala dvojčata Emily a Ernest. Rychle jsem se oblékla a stále bosa jsem spěchala do jejich pokoje.

Když jsem vešla, obě děti seděly na posteli a tiše si povídaly. Jejich dva starší bratři se choulili pod peřinou, pokoušeli se ukrást ještě pár vteřin spánku. Adalia dosud spala s námi v manželské ložnici, postel v dětském pokoji už totiž byla pro pět dětí skoro malá.

„Potichu, drahouškové, ostatní ještě spí. Musím dělat snídani,“ zašeptala jsem. Děti se na mě vesele usmály, jako by jim pohled na mou tvář rozzářil den.

Ze židle jsem vzala jejich oblečení a položila je na postel. Dvojčatům bylo už šest let a nevyžadovala pomoc s oblékáním. Rodina, která má hodně členů, potřebuje efektivní systém, který všem umožní vykonávat jednoduché činnosti tak rychle a tak snadno, jak je nezbytné.

Přešla jsem do naší kuchyňky a dala se do práce. Po několika minutách zaplnil místnost hořký pach náhražkové kávy. Nahnědlá voda dokázala trochu zakrýt mdlou chuť ředěného mléka, ale starší děti už věděly, že nepijí skutečné mléko. Čas od času a s trochou štěstí se nám podařilo získat pár plechovek sušeného mléka, ale od začátku války a se zhoršováním situace na frontě byly přiděly pořád skromnější.

Děti se prodraly úzkou chodbou a přiběhly do kuchyně. Věděly, že kousek chleba s pocukrovaným máslem, který dostávaly každé ráno, na stole dlouho nevydrží.

„Trochu tišeji, prosím. Táta a Adalia ještě spí,“ zamračila jsem se, když děti usedaly ke stolu. Přestože měly hlad, do jídla se nepustily, dokud jsem jim nerozdala hrnky. Potom jsme krátkou modlitbou vzdali dík za jídlo.

O tři vteřiny později už chléb zmizel a děti dopíjely kávu. Pak zamířily do koupelny, aby si vyčistily zuby. Využila jsem toho a z našeho pokoje jsem si vzala boty a kabát a nasadila si čepec zdravotní sestry. Věděla jsem, že Johann je vzhůru, ale dokud neslyšel zaklapnout dveře, vždycky hrál mrtvého brouka. Bylo mu trapné, že rodinu teď živím já, ale od začátku války se všechno v Německu změnilo.

Johann byl houslový virtuos. Léta hrál v Berlínské filharmonii, ale omezení pro ty, kteří neodpovídali rasovým zákonům nacistické strany, byla od roku 1936 stále přísnější. Můj manžel byl Rom, ačkoli většina Němců pro označení lidí této rasy používala slovo *cikán*. V dubnu a květnu 1940 byla prakticky celá jeho rodina deportována do Polska. Už skoro tři roky jsme o nich nic nevěděli. Já jsem byla naštěstí v očích nacistů čistokrevná, a proto nás pak už neobtěžovali. Přesto mě vždy polekalo zaklepání na dveře nebo zazvonění telefonu.

Když jsem došla ke vchodovým dveřím, čtyři starší děti už tam čekaly. Kabáty měly zapnuté, školní čepice na hlavách a hnědé kožené brašny u nohou. Prohlédla jsem je, přitáhla

jim šály a postupně je políbila na tváře; tuhle část běžného rituálu jsem trochu protáhla. Nejstarší Blaz mou citem přetékající náklonnost někdy odmítal, ale dvojčata s Otisem si tuto vzácnou chvílku vychutnávala. Teprve pak jsme překročili práh a vydali se do školy.

„Pospěšte si, nechci přijít pozdě. Za dvacet minut mi začíná směna,“ řekla jsem a otevřela dveře.

Ještě jsme nedošli na podestu, nestačila jsem ani rozsvítit, když se ozval dusot vysokých bot stoupajících po dřevěných schodech. Po zádech mi přeběhl mráz. Děti se na mě podívaly. Ztěžka jsem polkla a pokusila se na ně usmát. Vycítily mou tíseň. Nenuceně jsem mávla rukou, abych je uklidnila. Děti se mě stále držely. Obvykle jsem je musela okřikovat, aby neběhaly ze schodů, ale blížící se kroky jejich energii udusily. Vplížily se za mě, jako by je můj lehký zelený kabátek mohl nějak skrýt a ochránit.

Když jsme sešli do druhého patra, dusání se už rozléhalo po celém schodišti. Blaz se naklonil přes zábradlí, aby viděl dolů, a vzápětí na mě pohlédl tak, jak se může podívat jen starší bratr, když chce něco naznačit a snaží se přitom nezneklidnit mladší sourozence.

Srdce se mi rozbušilo. Nemohla jsem se ani nadechnout, přesto jsem stále šla dolů a doufala, že mě neštěstí zase jednou mine. Nechtěla jsem věřit, že trápení by si tentokrát vybralo mě.

S policisty jsme se setkali uprostřed schodů do prvního patra. Byli to mladí muži, oblečení v tmavě zelených

uniformách s koženými opasky a zlatými knoflíky. Zastavili se těsně před námi. Děti chvíli zděšeně hleděly na jejich špičaté přilby se zlatou orlicí, pak jim pohledy klesly k naleštěným botám. Vystoupil trochu zadýchaný seržant, podíval se na nás a začal mluvit. Dlouhý pruský knír se mu při jeho zdvořile výhružných slovech třásl.

„Frau Hannemannová, musíte se s námi bohužel vrátit do bytu.“

Než jsem odpověděla, podívala jsem se mu zpříma do očí. Chladná reakce jeho zelených zornic mě vyděsila, snažila jsem se přesto zůstat klidná a usmála jsem se.

„Seržante, obávám se, že nechápu, co se děje. Musím odvést děti do školy a pak jít do práce. Stalo se snad něco?“

„Frau Hannemannová, měli bychom si pohovořit raději ve vašem bytě,“ odpověděl a pevně mě uchopil za paži.

Jeho pohyb, přestože se snažil udělat to nenápadně, děti vyděsil. Násilí a agresivitu nacistů jsme sledovali už léta, avšak v tu chvíli jsem se poprvé cítila osobně ohrožena. Dlouho jsem doufala, že na nás zapomněli. Přežít v novém Německu se dalo nejlépe tak, že byl člověk neviditelný.

U sousedů Wegenerových se pootevřely dveře a škvírou jsem zahlédla bledou, vráscitou tvář. Paní Wegenerová se na mě sklesle podívala a potom otevřela úplně.

„Herr Polizei, naše sousekka paní Hannemannová je báječná manželka a matka. Ona i její rodina jsou vzorem slušnosti a pořádanosti. Doufám, že je žádný zlomyslný člověk nepomluvil,“ řekla paní Wegenerová.

Její hrdinský čin mi vehnal slzy do očí. Za války si nikdo netroufl veřejně se vzepřít úřadům. Podívala jsem se do jejích očí zamlžených zákalem a vděčně jí stiskla rameno.

„My jenom plníme rozkazy. Chceme mluvit s vaším manželem. Pojdte s námi, prosím, ať to můžeme vyřídit v klidu,“ řekl seržant, uchopil kouli a dveře zabouchl.

Děti to polekalo a Emily se rozplakala. Využila jsem chvíli, zvedla ji do náruče a přitiskla si ji k hrudi. Zármutek a ztuhlý mozek mi dovolily pronést jen pár slov: „Nedovolím, aby vám někdo ublížil, děti.“

Po chvíli jsme stáli přede dveřmi našeho bytu. Začala jsem v kabelce mezi sušenkami, kapesníčky, papírky a šminkami lovit klíče, ale jeden policista mě odstrčil a prudce zabušil pěstí do dveří.

Rány se rozlehly po celém schodišti. Bylo časně ráno a město se dosud neprobralo z nočního ticha. Lidé teprve začínali dělat to, co každé ráno, a předstírali při tom, že je všechno normální, i když to tak už dávno nebylo.

Zaslechli jsme rychlé kroky, pak se dveře otevřely a pustily světlo do chodby. Černé kudrnaté vlasy padaly Johannovi přes oči a vypadal poněkud neupraveně. Nejdřív se podíval na policisty, potom na nás. Očima jsem ho tiše prosila, aby nás nějak ochránil, on však dokázal udělat jediné – dveře otevřít a pustit nás dovnitř.

„Johann Hanstein?“ zeptal se seržant.

„Ano, Herr *Polizei*,“ odpověděl manžel rozechvělým hlasem.

„Na rozkaz reichsführera-SS Heinricha Himmlera musejí být všichni Sintové a Romové internováni ve speciálních táborech,“ odříkával seržant. V posledních dnech tuto větu nepochybně pronesl už mnohokrát.

„Ale...“ začal manžel. Jeho velké černé oči jako by se ztrácely ve věčnosti. Vzápětí seržant pohnul rukou a jeho kolegové k manželovi přistoupili a uchopili ho za paže.

Položila jsem dlaň seržantovi na rameno: „Ne, prosím. Děsíte děti.“

V jeho očích jsem na okamžik zahlédla jakousi tíseň. Ideje nikdy nedokážou úplně zadusit cit. Promluvila k němu německá žena, jež by mohla být jeho sestrou nebo sestřenicí, žádná kriminálnice, která by ho snad chtěla obelhat.

„Dovolte prosím manželovi, aby se oblékl. Odvedu děti vedle,“ prosila jsem ho tiše ve snaze zmírnit dramatickou situaci.

Seržant mávl rukou, aby jeho muži Johanna pustili. Pak ale vyštěkl: „Děti půjdou také s námi.“

Tato slova se mi zabodla do těla jako nůž. Potlačovala jsem nával nevolnosti a přitom jsem kroutila hlavou, jako kdybych se chtěla ujistit, že jsem se přeslechla. Kam chtějí mou rodinu odvést?

„Děti jsou také Romové. Takže se rozkaz vztahuje i na ně. Nebojte se, vy můžete zůstat,“ řekl seržant ve snaze vysvětlit mi novou situaci. Na mé tváři se poprvé projevilo už několik let potlačované zoufalství.

„Jejich matka je ale Němka,“ pokusila jsem se protestovat.

„Na tom nezáleží. Jedno dítě chybí. Podle mých informací by tu mělo být pět dětí a jeden otec,“ pronesl seržant vážným úředním tónem.

Nedokázala jsem odpovědět. Strach mě úplně ochromil. Snažila jsem se polykat slzy. Děti se neustále dívaly na mě.

„Hned je připravím. Půjdeme s vámi všichni. Nejmladší je ještě v posteli.“ Můj hlas mě překvapil. Jako kdyby ta slova vycházela z úst jiné ženy.

„Vy nikam nepůjdete, paní Hannemannová, jenom ti, kteří mají cikánskou krev,“ řekl seržant stroze.

„Herr *Polizei*, já půjdu tam, kam půjde moje rodina. Do-
volte nám sbalit si věci a musím také obléknout nejmladší dceru.“

Policista se zamračil, ale gestem ruky mě i děti propustil. Odešli jsme do ložnice. Vylezla jsem na židli a z šatní skříň sundala dva velké lepenkové kufrы. Položila jsem je na postel a začala do nich skládat oblečení. Děti kolem mě mlčky stály. Neplakaly, ale ve tvářích se jim zračily obavy a nervozita.

„Kam půjdeme, mami?“ zeptal se nejstarší Blaz.

„Odvezou nás do nějakého letního tábora. Jednou jsem vám to ukazovala, když jste byli menší. Pamatujete?“ odpověděla jsem s nuceným úsměvem.

„My jedeme na tábor?“ zeptal se druhý nejstarší, Otis. Z jeho hlasu bylo cítit zmatené vzrušení.

„Ano, miláčku. Chvilí tam pobudeme. Víš, jak jsem vám před pár lety říkala, že odvedli vaše bratrance? Možná se tam s nimi uvidíme,“ řekla jsem strojeně optimistickým tónem.

Dvojčata to skutečně nadchlo, jako by jim moje slova umožnila zapomenout na všechno, co právě viděla.

„A můžeme si vzít míč? A brusle a hračky?“ zeptal se Ernest. Vždy a všude plánoval, jak si bude hrát.

„Vezmeme si jen to, co opravdu potřebujeme. Pro děti tam určitě bude spousta věcí.“ Zoufale jsem si přála, aby to byla pravda.

Věděla jsem, že nacisté odvlékají z domovů Židy, politické odpůrce a zrádce. Slyšali jsme, že „nepřátele“ Říše internují v koncentračních táborech, my jsme však pro nacisty nepředstavovali žádné nebezpečí. Nepochybně budou jen chtít, abychom do konce války zůstali v nějakém improvizovaném táboře.

Adalia se probudila a nepořádek na posteli ji polekal. Vzala jsem ji do náruče. Byla to hubená tříletá holčička s jemnou tváří a bledou pletí. Starším sourozencům, kteří vypadali spíš jako jejich otec, se vůbec nepodobala.

„Nic se neděje, miláčku. Pojedeme na výlet,“ řekla jsem a tiskla ji k hrudi.

Sevěřelo se mi hrdlo a znovu mě zaplavila vlna obav. Napadlo mě, že zatelefonuji rodičům, měli by vědět, že nás odvedli, pochybovala jsem však, že mi to policisté dovolí.

Oblékla jsem Adalii, dobalila kufrы a přešla do kuchyně. Vzala jsem pár konzerv, zbyteček mléka, chléb, několik zbylých koleček salámu a nějaké sušenky. Netušila jsem, jak dlouho bude trvat cesta, a chtěla jsem být připravena.

V malém obývacím pokoji jsem si uvědomila, že manžel je stále v pyžamu. Postavila jsem dva těžké kufrы na zem a šla mu vyhledat nějaké oblečení. Vzala jsem jeho nejlepší oblek, hnědou kravatu, klobouk a kabát. Zatímco se pod přísným dohledem policie oblékal, vrátila jsem se do ložnice a svlékla stejnokroj zdravotní sestry. Děti stály v řadě u dveří a nespouštěly ze mě pohled. Vybrala jsem si hnědý kostým a modrou blůzu. Chtěla jsem se obléknout co nejlépe. Tři nejmladší děti přitom stály kolem mě. Pak jsme se vrátili do obývacího pokoje. Chvíli jsem se na Johanna dívala. V elegantním oblečení vypadal jako cikánský baron. Když jsem vešla, právě si nasazoval klobouk. Tři policisté se obrátili ke mně.

„Nemusíte chodit s nimi, Frau Hannemannová,“ pronesl seržant naléhavě.

Podívala jsem se mu zpříma do očí a zeptala se: „Myslíte si snad, že v takové situaci matka opustí své děti?“

„Divila byste se, co všechno jsem v posledních letech viděl,“ řekl. „Dobrá, pojďte s námi na nádraží. Do deseti hodin je musíme dopravit k vlaku.“

V té chvíli mě napadlo, že výlet asi bude delší, než jsem si myslela. Manželovu rodinu deportovali někam na sever, já jsem se však domnívala, že nás odvezou do cikánského interničního tábora, který vznikl nedaleko Berlína.

Prošli jsme obývacím pokojem do předsíně. První šel manžel a nesl oba kufrы, v patách mu šli dva mladší policisté. Za nimi oba mí starší synové a potom dvojčata, která se

mě držela za kabát. Adalii jsem měla na ruce. Když jsme vyšli ze dveří na chodbu, naposledy jsem se ohlédla po našem domově. Ráno jsem se probudila se samozřejmou jistotou, že nás čeká další běžný den. Blaz měl trochu obavy z písemky. Otis si stěžoval, že ho pobolívá ucho, což znamenalo, že bude stonat. Dvojčata byla zdravá jako rybičky, jen reptala, že se zase musí vstávat do školy. Adalia byla andílek, nikdy nezlobila a snažila se sourozencům vyrovnat v jejich hrách. Ani náznak, ani předzvěst toho, že by ten všední život mohl náhle skončit.

Schodiště bylo chabě osvětlené, jen do přízemí pronikaly první paprsky ranního slunce. Na chvíli jsem pocítila bolest, vždyť opouštím domov. Ale vzápětí jsem si uvědomila, že to je jinak. Domov bylo mých pět dětí a Johann. Zavřela jsem dveře bytu a vykročila ke schodišti. Přitom jsem pobrukovala ukolébavku, kterou děti chtěly slyšet vždy, když byly rozrušené nebo nemohly usnout. Vykročili jsme do neznáma. Po schodišti se ozvěnou rozléhala melodie beze slov a konejšila dětská srdce.

*Guten Abend, gut' Nacht,
mit Rosen bedacht,
mit Nägelein besteckt,
schlupf unter die Deck':
Morgen früh, wenn Gott will,
wirst du wieder geweckt,
morgen früh, wenn Gott will,
wirst du wieder geweckt.
Guten Abend, gut' Nacht,
von Englein bewacht,
die zeigen im Traum
dir Christkindleins Baum:
Schlaf nur selig und süß,
schau im Traum's Paradies,
schlaf nur selig und süß,
schau im Traum's Paradies.**

*Dobrou noc, už jen spi,
měj sen líbezný,
jdi děťátko spát,
nech se ukolébat.
Až zas den přijde k nám,
vrátíš se ku svým hrámm.
Až zas den přijde k nám,
vrátíš se ku svým hrámm.
Tiše píseň má zní
k tvému usínání,
zvonky znějí nad tvým
stromkem vánočním.
Těš se svým krásným snem,
radost svou najdeš v něm.
Těš se svým krásným snem,
radost svou najdeš v něm.*

---

* Brahmsova ukolébavka („*Wiegenlied*“), Op. 49, No. 4, 1868. Text z knihy: Achim von Arnim – Clemens Brentano: *Des Knaben Wunderhorn*. Český překlad: Jiří Blažek

DVA

KVĚTEN 1943
CESTA DO OSVĚTIMI

Všechno se stalo velmi rychle. Na ploše nádražní rampy se tísnily stovky lidí. Nejdřív jsme byli trochu zmatení. Policie nás předala oddílu vojáků SS a ti nás pak natlačili do nádraží. Polekalo mě, když jsem uviděla tmavě hnědé dobytčí vagóny s otevřenými dveřmi, ale velmi brzy mi došlo, co se děje. Adalii jsem měla pořád v náruči, druhou ruku mi svíraly chladné a zpocené dlaně dvojčat. Dva nejstarší chlapi se přilepili na kufry, které ze všech sil svíral Johann. Vojáci do nás začali strkat, a když se lidé tlačili do vagónů, rampa se pomalu vyprazdňovala. Johann odložil

kufry a pomohl Blazovi a Otisovi nastoupit. Pak zvedl do vagónu dvojčata.

V tu chvíli mě začal dav tlačit dopředu. Johann byl už ve vagónu a mohla jsem mu podat Adalii, pořád jsem však zůstávala asi na délku paže od vozu. Johann chytil Adalii, ale já jsem se posouvala pořád dál a dál. Lidské moře, muži, ženy a děti, mě hnalo k jinému vagónu. S bušícím srdcem jsem se snažila prodrat zpět. Chytila jsem se nějaké kovové tyče na vagónu a vyskočila. Chvíli jsem se vznášela nad hlavami lidí, ale nečekaně jsem dostala ránu do žeber. Ohlédla jsem se a spatřila vojáka SS. Snažil se mě shodit obuškem. Manžel viděl, co se děje. Přelezl podél otevřených dveří vagónů až tam, kam jsem dosáhla volnou paží. Naše oči se na vteřinu setkaly, ale další rána mě téměř srazila do davu. Přesto se mi podařilo chytit Johanna za ruku a ten mě pak vtáhl do vagónu.

Když mě zasáhl odporný zápach vozu, skoro jsem se pozvracela. Bylo to tam hrozné. Podařilo se nám udělat místo pro děti, aby si mohly sednout na slámu páchnoucí močí a plísni. Johann i já jsme stáli. Ve vagónu byla téměř stovka lidí, jen málokdo si mohl sednout.

Vlak sebou několikrát cukl a pak se pomalu rozjel. Náhlým pohybem jsme ztratili rovnováhu, ale na nohách nás udržela hustá spleť okolních těl. Pekelná cesta teprve začínala.

Ve vagónu byli samí cikáni, jako můj manžel. Lidé byli zpočátku klidní. Jak ale ubíhaly hodiny, začínaly hádky a strkanice. Po čtyřech nebo pěti hodinách se vážným problémem stala žízeň. Nemluvnata plakala, nebylo možné je utišit,